

Використання WorldWide Telescope на різних етапах уроку фізики та астрономії, зокрема під час вивчення теми «Видимий рух зоряного неба», дає змогу:

1. візуалізувати абстрактні астрономічні поняття;
2. організувати дослідницьку роботу учнів без спеціального обладнання;
3. реалізувати міжпредметний зв'язок фізики, географії та астрономії;
4. ефективно працювати в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Використання таких цифрових планетаріїв та віртуальних обсерваторій під час вивчення фізики та астрономії у 9–11 класах сприяє формуванню ключових компетентностей учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. WorldWide Telescope (2024) Home. URL: <https://worldwidetelescope.org/home/>
2. В. Гольський, Р. Лешко, В. Британ, К. Гольський (2025) WorldWide Telescope як інструмент для створення віртуальних екскурсій космосом у школі. К.: «Молодь і ринок», DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.324301>

ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЛІЦЕЮ

Колесник Марина Олександрівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри біології та здоров'я людини,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка
marynka-san@i.ua

Федорченко Антоніна Юріївна

учитель-методист, методист, комунальний заклад «Чернігівський обласний науковий ліцей»
Чернігівської обласної ради
antoninafedsave@gmail.com

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації освітнього простору особливої актуальності набуває проблема формування цілісної універсальної наукової картини світу старшокласників на основі міждисциплінарного причинно-системного підходу. Освітній процес потребує нових методологічних підходів, здатних забезпечити не лише засвоєння знань, а й розвиток цілісного світогляду, самопізнання, соціальної адаптації та готовності учнів до дорослого життя.

У межах діяльності науково-практичної лабораторії з упровадження універсально-інтегральної багаторівневої освіти на базі Чернігівського обласного наукового ліцею здійснюється комплексна робота щодо формування причинно-системного світогляду учнівської молоді, розвитку культурно-креативної особистості та впровадження світоглядної складової в освітній процес [1; 2].

Особливого значення набуває дослідження процесів адаптації учнів 10-х класів до освітнього середовища ліцею як важливого чинника формування цілісної особистості та універсальної наукової картини світу.

Виклад основного матеріалу. Одним із напрямів дослідницької роботи стало вивчення адаптації учнів 10-х класів до освітнього процесу ліцею у 2023/2024, 2024/2025 та 2025/2026 навчальних роках. Дослідження проводилося на основі причинно-системного підходу та універсального моделювання розвитку особистості.

Дослідження було розроблене відповідно до моделі культурно-креативної особистості, що ґрунтується на багаторівневому причинно-системному підході до розвитку особистості та формування універсальної наукової картини світу [3]. Структура діагностики охоплювала сім взаємопов'язаних рівнів самовизначення особистості, відповідно яких розроблені опитувальники та розроблені шкали оцінювання:

- моє прагнення до здорового способу життя;
- моя емоційна збалансованість;
- мої творчі можливості (у будь-якій сфері);
- рівень сформованості мого стилю в соціумі;
- мої лідерські здібності та здатність працювати в команді;
- мої життєві принципи (ціннісні орієнтири);
- мої орієнтири в майбутнє, образ майбутнього (рівень сформованості).

Запропонована модель дозволяє здійснювати комплексний аналіз процесів самопізнання, самоорганізації, соціальної адаптації та формування цілісного світогляду старшокласників у контексті універсально-інтегральної освіти [3].

Основними завданнями дослідження стали:

- акцентування уваги учнів на цілісному прояві семи рівнів розвитку особистості;
- виявлення значення різних сфер життя в адаптації до дорослого життя;
- визначення ступеня сформованості кожного рівня;
- діагностика найближчої зони розвитку як окремого учня, так і учнівського колективу загалом.

Аналіз усереднених результатів опитування на початку та наприкінці навчального року учнів 10-их класів засвідчив наявність позитивної динаміки за більшістю показників, а також ініціює пошук інноваційних підходів в освітньому процесі.

На психофізичному рівні суттєвих змін не зафіксовано, однак спостерігається позитивна тенденція до усвідомлення важливості здорового способу життя, як стійкої життєвої позиції.

На емоційно-чуттєвому рівні відзначено певне зниження окремих показників, що актуалізує необхідність посилення уваги до емоційного здоров'я учнів через творчі форми взаємодії та естетичне середовище.

Показники ментально-діяльнісного рівня свідчать про формування більш адекватної самооцінки учнями власних можливостей у навчальній та творчій діяльності.

Особливо важливими є результати рівня соціальної адаптації, де зафіксовано виражену позитивну динаміку. Це підтверджує значущість розвитку соціальної корисності, відповідальності та особистісного іміджу старшокласників як необхідної умови підготовки до дорослого життя.

Позитивні зміни також спостерігаються на рівні колективно-свідомої творчості, що проявляється у зростанні здатності учнів до взаємоузгодження, командної роботи та відповідальності.

На рівні ієрархії цінностей результати демонструють поступове усвідомлення учнями значущості ціннісно-світоглядних орієнтирів у житті людини. Водночас актуальним залишається посилення ціннісно-діяльнісного аспекту через залучення учнів до суспільно корисної діяльності.

Найбільш виражена позитивна динаміка простежується на рівні цілеорієнтованості, що свідчить про ефективність світоглядної освіти та необхідність подальшого розвитку цілісного сприйняття життя в освітньому середовищі ліцею.

Висновки. У результаті проведеного дослідження зроблено висновок про доцільність створення технології виходу з односторонності розвитку на основі складання індивідуальної карти розвитку учня за відповідними показниками, означеними у діагностиці; продовження роботи зі світоглядними аспектами щоденника ліцею як практичного інструменту процесів самопізнання, самоорганізації, самореалізації та саморозвитку особистості в умовах упровадження універсально-інтегральної освіти [4].

Перспективними напрямками подальшої роботи визначено:

- продовження моніторингових досліджень динаміки розвитку особистості учнів;
- розробку критеріїв сформованості рівнів культурно-креативної особистості;
- створення індивідуальних траєкторій розвитку учнів;
- запровадження напряму дослідження «Соціальна адаптація як невід'ємний чинник культурно-креативної особистості».

Отримані результати підтверджують ефективність причинно-системного підходу та універсально-інтегральної багаторівневої освіти як основи формування цілісної універсальної наукової картини світу старшокласників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арцишевський, Р. А. (2019). *Світоглядна освіта: теорія, історія, методика*. Луцьк: Вежа-Друк.
2. Бех, І. Д. (2012). *Особистість у просторі духовного розвитку*. Київ: Академвидав.
3. Колесник М. О. Теоретико-методологічні засади формування наукової картини світу у майбутніх учителів природничих спеціальностей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2020. 589 с.
4. Нудьга, Н. В., Тарасенко, О. Ф., Федорченко, А. Ю., Колесник, М. О. (Упоряд.). (2024). *Надзвичайний ліцейний організатор: Щоденник*. Чернігів: Десна Поліграф.

ПРИНЦИПИ ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ХІМІЇ В НУШ

Коршевніук Тетяна Валеріївна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник, Інститут педагогіки НАПН України

korsevnukt@gmail.com

Постановка проблеми. Навчання хімії в циклі базового предметного навчання (7-9 класи) нині розглядається в аспекті мети природничої освітньої галузі: «формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, здатен оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем» [1]. Досягнення мети забезпечується формуванням ключових і предметних компетентностей, наскрізних умінь засобами навчального предмета «Хімія», а якість цього процесу визначають за групами результатів навчання [2].

Базова середня хімічна освіта має потужний компетентнісний потенціал, проте його реалізація відбувається лише за умови, що зміст навчання хімії спроектовано відповідно до науково обґрунтованих принципів.

Виклад основного матеріалу. Проєктування змісту навчання хімії у сучасній школі є складним дидактичним завданням, що передбачає узгодження логіки хімічного знання, психолого-педагогічних закономірностей навчання та цілей загальної середньої освіти. У педагогіці цей процес розглядається як багаторівневе конструювання навчального змісту, що розпочинається з переходу теоретичної моделі до моделі нормативної, до складу якої (це ще проєкт) входять такі дидактичні чинники, як принципи і методи навчання. Зрештою така модель знаходить своє втілення в конкретних нормах – конкретних рекомендаціях учителям, які можна вважати власне проєктом практичної діяльності [3].